

скосила 6000 чол., в Шепетівському – понад 5 тис. чол., переважно старих людей і малолітніх дітей.

Найвища смертність зафіксована в окремих населених пунктах району, а саме: в с. Хутір в 1933 р. – 124 чол., для прикладу, в 1931 – 11 чол.; в с. Білопіль 1933 р. – 90 чол., 1930 р. – 19; с. Плесна – 94 чол.; с. Хролін – 111 чол.; с. Судилків – 87 чол.; с. Брикуля – 21 чол.(із 120 дворів). За останніми висновками комплексної судової експертизи встановлено, що комуністичний тоталітарний режим під час геноциду в 1932-1933 рр. знищив 10 млн 500 тис. українців.

Україна зазнала неймовірних національних втрат, знищено кращий національний генетичний фонд, цілі пласти національної культури і духовності.

Вічна пам'ять усім, хто загинув і низький уклін тим, хто пережив жахливі роки голоду 1921-1923 рр., Голодомору-геноциду 1932-1933 рр., голоду 1946-1947 рр., хто виніс знущання та приниження колективізацією, хто виніс тортури розкуркулення, кого позбавляли останнього шматка хліба під час хлібозаготівельних компаній.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильєв В., Віола Л. Селянський опір колективізації та розкуркулюванню в Україні (1930 р.). Матеріали Х-ої Подільської історико-краєзнавчої конф. Кам'янець-Подільський: КПДПУ, 2000. с. 560.
2. Кульчицький С. Суцільна колективізація на Україні. Український історичний журнал. 1989. №10. С. 34-42.
3. Кульчицький С. Україна. Голод 1932-1933 рр. Український історичний журнал. 1989. №11. С. 12-26.
4. Кульчицький С. В., Єфіменко Г. Г. Демографічні наслідки голодомору 1933 року в Україні. Всесоюзний перепис 1937 року в Україні: документи та матеріали. К.: Інститут історії НАНУ, 2003.
5. Нариси історії Поділля. Х.: Облполіграфвидав, 1990. С. 325.
6. Політичний терор і тероризм в Україні. XIX-XX ст. Істочні нариси Д. В. Архієрейський, О. Г. Бажан, Т. В. Бикова та ін. відповід. Ред. В. А. Смолій. К., 2002. 944 с.
7. Сергійчук В. «Як нас морили голодом». На основі невідомих досі матеріалів з колишніх тасмних архівів простежено геноцид українського народу в ХХ ст. Уперше в одному дослідженні мовою документів розповідається про три штучні голодомори, що були організовані в Україні, 1921-1923, 1932-1933 та 1946-1947 років.

АРХИВИ ДИТЯЧИХ ПИСЬМЕННИКІВ ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХХ СТ.

Марченко Н. П.

*кандидат історичних наук, старша наукова співробітниця,
старша наукова співробітниця відділу теорії та методики біобібліографії
Інституту біографічних досліджень
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*

В Україні автори, які пишуть саме й лише для дітей і юнацтва, фактично не виокремлюються у науковому дискурсі як певний письменницький «цех».

Зазвичай як «дитячі» позиціонуються письменники загальної літератури, у доробку яких є кілька книжок для дітей, або ті, чії «дорослі» твори увійшли до кола дитячого читання завдяки шкільництву. Натомість у міжнародній практиці поняття «дитячий письменник» чітко означає лише тих авторів, чий талант від початку й упродовж усього життя був спрямований (повністю чи за незначним виключенням) на читача-дитину. Ці митці мають особливий тип творчого обдарування, тісно пов'язаний із «Я-дитиною» особистості, та зазвичай більше, ніж письменники загальної літератури, задіяні у механізмах комеморації (оскільки своїми текстами, адресованими дітям, ретранслюють власний внутрішній «діалог поколінь» («дитини-дорослого») у суспільну площину) та освіти.

Оскільки цей письменницький цех не був належно розрізнений із загального масиву літераторів, за колом наукових досліджень залишилися значні масиви документних пам'яток, що широко представлені у фондах українських бібліотек, архівів, музеїв, інформаційних центрів і мають значну наукову цінність. Нині, в силу невивченості цих масивів, цінні, особливо цінні та навіть унікальні й рідкісні документи можуть бути недооцінені й тому втрачені.

Проблема ідентифікації у науковому дискурсі та біографічній прагматичі постатей «дитячих» письменників (автори, котрі пишуть для специфічної вікової аудиторії читачів – дітей і підлітків), та, як наслідок, невивченість їхніх архівів пояснюється найперше відсутністю до сьогодні у вітчизняній гуманітаристиці чіткої класифікації, параметрів зарахування до категорії, значних масивів недосліджених біографій. Також негативно вплинуло те, що досі ідентифікація «дитячого» письменника прямо корелювалася з педагогічною діяльністю. А що кращі тексти входили до шкільних програм і посібників, то, якщо автор вивчався лише у молодшій школі, його доля навіть у довідковій літературі буквально обмежувалася роками дитинства та згадками про появу основних видань, а вся «доросла» складова життя випадала з уваги дослідників.

Натомість долі дитячих письменників України є своєрідними антрополого-персоналістськими маркерами літературних поколінь і поряд із тим – відображенням суспільних уявлень про напрямок руху спільноти, своєрідним кодексом чеснот майбутнього (адже саме вони зверталися й прямо формували єдине реальне присутнє тут і нині майбутнє – дітей).

Документні пам'ятки «дитячих» письменників, на жаль, мало коли розглядаються як повноцінна складова наукових досліджень і культурної спадщини країни, що засвідчує мала кількість розвідок і друків відповідного спрямування. Ці масиви в архівах і музеях досі залишаються неопрацьованими чи мало опрацьованими. Навіть такі значимі для історії літератури постаті як Н. Забіла, В. Нестайко чи Гр. Бойко, або ж впливові функціонери від літератури, котрі визначили долі багатьох літераторів і зміни в літературному процесі минулого століття, як О. Донченко, Ю. Збанацький чи В. Бичко фактично не дослідженні, хоча залишили значні персональні фонди.

До прикладу, станом на 01.01.2023 р. на постійному зберіганні в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України (далі – ЦДАМЛМ України) перебуває 1435 фондів, зокрема 1310 фондів особового походження та

125 фондів установ і організацій (див.: <https://csamm.archives.gov.ua/про-архів/склад-та-характеристика-фондів/>). Серед них – унікальні особові фонди низки дитячих письменників ХХ ст., які напрочуд широко й ґрунтовно відображають час життя та особистість персоналії, як ось: фонд 152 «Багмут Іван Андріанович (1903-1975)», що містить 1044 справи; фонд 702 «Забіла Наталя Львівна (1903-1985)», 662 справи; фонд 771 «Бойко Григорій Пилипович (1923-1978)», 402 справи; фонд 740 «Копиленко Олександр Іванович (1900-1958)», 323 справи; фонд 242 «Пригара Марія Аркадіївна (1908-1983)», 142 справи; фонд 1345 «Чухліб Василь Васильович (1941-1997)», 165 справ та ін. Менші за обсягом особові фонди дитячих письменників зазвичай не містять значних масивів епістолярію, щоденників тощо, котрі або залишаються у домашніх архівах спадкоємців, локальних (краєзнавчих, галузевих тощо) установах, або ж втрачені, як ось: фонд 1088 «Білоус Дмитро Григорович (1920-2004.)», 11 справ; фонд 562 «Іваненко Оксана Дмитрівна (1906-1997)», 65 справ; фонд 892 «Нестайко Всеволод Зіновійович (1930-2014)», 6 справ; фонд 1416 «Познанська Марія Авакумівна (1917-1995)», 2 справи; фонд 756 «Трублаїні (справжнє прізвище Трублаєвський) Микола Петрович (1907-1941)», 22 справи; фонд 774 «Чалий Богдан Йосипович (1924-2008)», 28 справ та ін.

Для історії української літератури ХХ ст. цікавим джерелом є насамперед збережені у фондах широкі за проблематикою виступи дитячих письменників у пресі та на різноманітних зібраннях, пов'язані з дитинством (широко знані «війни за казку», дискусії навколо «безпроблемності» та пошуків «героя», виступи Гр. Бойка на захист «сміху» чи В. Близнеця – про право дітей на глибокі душевні переживання тощо). Важливі також мало відомі унікальні творчі документи, листування з провідними літераторами та науковцями України й зарубіжжя, рідкісні світлини та автографи (як ось, у фонді 771 «Грицько Пилипович Бойко»). А також рідкісні та дуже інформативні звіти про засідання секції дитячих письменників і редакційних рад низки видавництв і часописів, описи внутрішньоспілчанських взаємин і бланки та звіти щодо економічної діяльності письменницьких організацій різного кшталту й часу, а також рукописи класиків дитячої літератури України й зарубіжжя, редакційні висновки щодо їхніх творів тощо, збережені в унікальному фонді № 702 «Забіла Наталя Львівна». На окрему увагу заслуговує дуже значне та докладне листування Н. Л. Забіли та її щоденники, які відображають побут і суспільно-політичне життя країни на значному відрізку часу.

Загалом спомини «дитячих» письменників розкривають фактично не досліджені питання колективної історії цього творчого «цеху», а також унікальні риси культурної історії українського суспільства. Але публікація цих документів – така сама рідкість (можемо пригадати хіба «Завжди в житті» О. Іваненко (Київ, 1985), «Мої дванадцять місяців: з літературного щоденника» Б. Чалого (Київ, 1985), щоденникові записи В. Близнеця в ж. «Дніпро» (1994, №5-6.), «Синю книгу» (щоденники 1958-1998 рр.) В. Малика (Полтава, 2011), «Автобіографію» В. Нестайка (Київ, 2020) та «На берегах пам'яті» В. Рутківського (Одеса, 2020).

Особливий пласт документів становлять спогади про власне дитинство та юність авторів, а також листування зі шкільними товаришами та вчителями

(скажімо, Гр. Бойко, В. Нестайко підтримували шкільну дружбу упродовж життя!). Також дитячі письменники зазвичай багато листувалися зі своїми маленькими читачами, ставали «друзями» певного навчального закладу (найчастіше, сиротинців чи школи свого дитинства). Так, архів Гр. Бойка зберігає документи про його численні зустрічі з дітьми, гостювання учнів у його домі, переписку письменника з юними читачами тощо.

На прискіпливу увагу дослідника заслуговують також фонди низки організацій, що зберігаються у ЦДАМЛМ України та розкривають творчу діяльність дитячих письменників України, як ось: фонд 667 «Державне спеціалізоване видавництво дитячої літератури «Веселка» Державного Комітету зв'язку та інформації України» (4487 справ), фонд 1189 «Редакція щомісячного всеукраїнського дитячого журналу для молодших школярів «Барвінок» (249 справ), фонд 590 «Національна Спілка письменників України та Центральний будинок літераторів» (2675 справ) тощо.

На жаль, більшість особових фондів дитячих письменників України, зокрема й ті, що зберігаються у ЦДАМЛМ України, все ще залишаються мало дослідженими.

МАСОВІ РЕПРЕСІЇ СТАЛІНСЬКОГО ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ В УКРАЇНІ

Семчук Т. С.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультет географії, історії та туризму
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Лопатська Н. М.

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри історії, завідувач кафедри історії
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Сталінський тоталітарний режим завжди ніс за собою страшні наслідки, які були результатом його жорстокої політики. Найбільше страждали ті хто не корився його політиці. Зазвичай це були звичайні робітники, яким не подобалося життя за тоталітаризму чи навпаки – інтелігенція, яка мала змогу проявляти і висловлювати своє невдоволення.

Першою репресією, яку ми розглянемо це буде «Шахтинська справа». Ця справа проходила у 1928 році на території Донбасу. Це була сфальсифікована справа проти донбаських інженерів. Саме в такий спосіб радянська влада хотіла вирішити багато проблем, а саме зробити інженерів винними в економічних питаннях на шахтах та списати на технічних працівників труднощі реконструкційного періоду.